

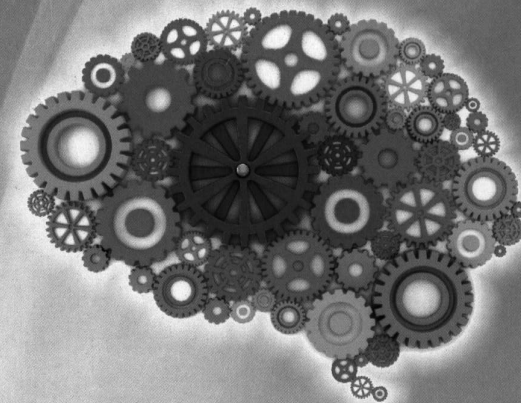
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ПСИХОГЕНЕЗА ОСОБИСТОСТІ: НОРМА І ДЕВІАЦІЯ

Том 2

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ:
матеріали науково-практичної
інтернет-конференції
«Актуальні проблеми сучасної психології:
здобутки і перспективи»

(1 квітня 2015 року, м. Луцьк)

Луцьк 2015

УДК 159.923

П 84

*Рекомендовано вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від 30 квітня 2015 року)*

Рецензенти:

Сергеєнкова О. П., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Київського університету імені Бориса Грінченка;
Мушкевич М. І., кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

П 84 Психогенеза особистості: норма і девіація : збірник наукових статей [гол. ред. Я. Гошовський]. – Т.2. – Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2015. – 244 с.

У збірнику опубліковані вибрані праці учасників науково-практичного семінару з міжнародною участю «Феноменологія депривації: психолого-педагогічний і теоретико-прикладний дискурс. Ремедіум 5» (1 квітня 2015 року, м. Луцьк). Для психологів, викладачів, аспірантів, студентів психологічних факультетів університетів, усіх, хто цікавиться актуальними проблемами розвитку сучасної вітчизняної психологічної науки.

Редакційна колегія: Гошовський Я.О., доктор психологічних наук, професор (гол. ред.), Іванашко О.Є, кандидат психологічних наук, доцент, Гошовська Д.Т., кандидат психологічних наук, доцент, Мудрак І.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Адреса редакції: 43025, м. Луцьк, вул. Потапова, 9, ауд.201.

Тел.: (0332) 24-90-01.

© Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки, 2015

© Факультет психології, 2015

© Кафедра педагогічної та вікової психології, 2015

ЗМІСТ

Ярослав Гошовський РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ПІДЛІТКІВ-КОЛОНІСТІВ: ЕМПІРИЧНО-КОРЕКЦІЙНИЙ РАКУРС.....	6
Валерій Поліщук ЮНАЦЬКИЙ ВІК У ЖИТТЄВОМУ ШЛЯХУ ОСОБИСТОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ СИТУАЦІЇ.....	16
В. М. Шмаргун, М. І. Шмаргун ІНВАРІАНТНІСТЬ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНІСТЬ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	21
Антоніна Ваврик ЗМІСТОВО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	31
Дарія Гошовська ПОЗИТИВНА САМОАКЦЕПТАЦІЯ ЯК СПІРИЯТЛИВИЙ ЧИННИК РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ (ФЕМІНІННИЙ АСПЕКТ).....	36
Ольга Гошовська ТЕОРЕТИЧНІ Й ЕМПІРИЧНІ КОРЕЛЯЦІЇ ПСИХОЗАХИСНОГО САМОПРИЙНЯТТЯ ОСОБИСТОСТІ.....	41
Людмила Гуменюк «ІНДЕКС БІДНОСТІ» ЯК ПОКАЗНИК ЕКОНОМІЧНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	49
Ігор Корнієнко СІМЕЙНО-ДЕПРИВАЦІЙНА АКСІОЛОГІЯ: КЛЮЧОВИЙ РАКУРС.....	53
Ігор Мудрак СПЕЦИФІКА ШКІЛЬНОЇ ТРИВОЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ – ВИХОВАНЦІВ ПЕНІТЕНЦІАРНОГО ЗАКЛАДУ.....	57
Віталій Павелків ПСИХОЛОГІЯ АГРЕСІЇ: ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНІ КОНСТРУКТИ ПРОБЛЕМИ.....	63
Світлана Поліщук КОМПЛЕКСНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОБОТИ З ТРАВМОЮ ОСОБИСТОСТІ.....	68
Вікторія Петришин ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕС ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ.....	72
Ольга Абрамчук ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПАМ'ЯТІ З УСПІШНІСТЮ В НАВЧАННІ В МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	80
Анастасія Александрова ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ ПІДЛІТКАМИ ВІКОВИХ ТА ОСОБИСТІСНИХ КОМПЛЕКСІВ В УМОВАХ ДЕПРИВАЦІЇ.....	84

Ірина Боярчук ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ РЕВНОЩІВ У ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ	88
Оксана Бурч СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СТУДЕНТІВ	93
Ірина Гошовська АНТИГЛОБАЛІСТСЬКИЙ РУХ ЯК ПОДОЛАННЯ ДЕПРИВАЦІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ.....	100
Оксана Гошовська ЕКОНОМІЧНА ДЕПРИВАЦІЯ: СУБ'ЄКТИ ТРУДОВОГО ПРАВА ТА ЇХ ПРАВОВИЙ СТАТУС.....	106
Наталія Грисюк ВАНДАЛІЗМ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ	113
Тетяна Жемєдова РАННЯ ЮНІСТЬ – ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ	116
Ангеліна Ковальчук НЕПОВНА СІМ'Я ЯК МОЖЛИВИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ДИСГАРМОНІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ	121
Віктор Копач ПСИХОКОРЕКЦІЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ	125
Юлія Коренева ВІКОВА ДИНАМІКА СІМЕЙНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ ТА ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ШЛЮБУ	129
Вікторія Корпач ТРИХОТИЛОМАНІЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРОЯВІВ ДЕРМАТОМАНІЇ	135
Ольга Кушнір ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ Я У ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СІМЕЙНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ.....	139
Марина Літвінчук МУЗИКА ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА ЕМОЦІЙНУ РЕГУЛЯЦІЮ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ.....	142
Євгенія Макогончук ГАНДИКАПІЗМ ДЕПРИВОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ	147
Надія Маліновська ФІДЕРИЗМ, ЯК ФОРМА ДЕВІАЦІЇ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ	151
Анна Майло ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА ТА ОСНОВНІ СТИЛІ КЕРІВНИЦТВА ОРГАНІЗАЦІЄЮ	155
Ольга Мірчук ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ У ПІДЛІТКІВ.....	162
Оксана Пасевич ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ: ШЛЯХИ І СПОСОБИ ЇЇ КОРЕКЦІЇ.....	166
Вікторія Пастушок ГЕМБЛІНГ ТА ЛУДОМАНІЯ, ЯК ФОРМА АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ	168

Оксана Полівода ПСИХОКОРЕКЦІЯ АГРЕСИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ РІЗНОВИДОВОЇ ДЕПРИВАЦІЇ	173
Ольга Поліщук ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ВІКОВОЇ ДИНАМІКИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ	176
Лілія Разиграєва ВПЛИВ РОЛЬОВОЇ ПОВЕДІНКИ НА ВНУТРІШНЬОСІМЕЙНІ МІЖОСОБИСТІСНІ ВЗАЄМИНИ: СЕМІОТИЧНИЙ РАКУРС	180
Петро Ренжин ПСИХОСОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОБДАРОВАНОСТІ	185
Вікторія Санелюк ОСОБЛИВОСТІ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЇЇ КРИЗИ В СУБ'ЄКТИВНОМУ ПРОСТОРІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ. 193	
Ірина Сорока ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ	197
Ірина Сорока НЕРВОВА БУЛІМІЯ ЯК ФОРМА АДИКТИВНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ	202
Зоряна Сташко МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ДЕПРИВОВАНОГО ОБРАЗУ Я В ПІДЛІТКІВ.....	207
Мирослава Третяк (Воробей) ХАРАКТЕРИСТИКА МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ У ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ДЕПРИВАЦІЇ	212
Любов Федорук ДРОМОМАНІЯ ЯК ВИД ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	217
Мар'яна Хемич НЕРВОВА АНОРЕКСІЯ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ	220
Ірина Шестак АЛКОГОЛІЗМ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ	226
Ірина Ярошук ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОБРАЗУ МАЙБУТНЬОГО В СТАРШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	229
Вікторія Яртимик ЮНІСТЬ ЯК ОНТОГЕНЕТИЧНИЙ ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ БАТЬКІВСТВА ТА ПРОЯВУ РЕПРОДУКТИВНИХ УСТАНОВОК	234
Наталія Яцина ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДЕПРИВАЦІЇ	239

немало переваг. По-перше, систематичне варіювання незалежних перемінних в цьому контексті досягається легше, ніж в будь-якому іншому (стимулюючі або пригнічуючі параметри, які вимірює експериментатор називаються незалежними перемінними, а результуюча поведінка, ефект називається функцією). Оскільки експериментатор здатен акуратно керувати характером подій, що відбуваються в лабораторії, так само як і умовами, що їх визначають, часто буває легко досягти систематичної маніпуляції факторами, які за припущенням є значущими для агресії. По-друге, психологічна лабораторія забезпечує те, що багато дослідників вважають найбільш безпечним та етичним контекстом для проведення досліджень з вивчення характеру агресивної поведінки: є виключеною будь-яка можливість нанесення шкоди досліджуванам, і особи, що приймають участь у таких дослідженнях, попередньо знайомляться з характером дій, які їм запропонують. Далі, під час післяекспериментального обговорення досліджуванам легко дати повне і детальне пояснення всіх аспектів дослідження, так само як і його основного призначення. Ці принципи інформованої згоди і детального роз'яснення значною мірою просувають нас на шляху вирішення етичних проблем, що виникають при систематичному вивченні агресивної поведінки та інших кладних форм соціальної поведінки. У цьому контексті ми вбачаємо тісну співпрацю загальноосвітньої і художньої шкіл (а також, звичайно, спортивної школи, спортивних секцій), а саме вивчення психологом можливостей проведення експериментальних досліджень в межах художніх студій із дітьми, які навчаються у звичайних школах. З одного боку, відбувається специфічне залучення школярів до художнього мистецтва по мірі виконання ними запропонованих вправ, а з другого, детальніше розкриваються приховані потенції прояву агресивної поведінки, які можна з'ясувати в ході обговорення результатів виконання художніх завдань. Важливим є процес аналізу вправи, адже учасники висловлюються, обговорюють кожний малюнок, відзначають, з якими труднощами зіткнулися при виконанні даного завдання і наочно, кожен для себе, підтверджують факт індивідуальності сприйняття та переживання представленої ситуації. В інтерпретації малюнків важливо звернути увагу на кольорові гами, якими користувався кожен учень. При аналізі результатів художніх творів досліджуваних створюється своєрідний портрет: його домінуючі бажання, потреби, почуття; яким впливам він підкоряється,

активний чи пасивний при взаємодії із світом; наявність антисоціальних звичок, і, агресивних зокрема; цінності, світогляд та ін. Зрозуміло, що така процедура вимагає чіткої підготовленості як психолога, так і самої експериментальної групи, яка формується психологом із дотриманням усіх основних вимог, які ставляться до подібних груп. Можна небезпідставно стверджувати, що агресивність особистості успішно піддається корекційним впливам, правда, за умови активної та кваліфікованої психолого-педагогічної роботи з нею.

Список літератури:

1. Берковиц Л. Агрессия. Причины, последствия и контроль /Л. Берковиц. - СПб.: Прайм-Еврознак, 2001. - 510 с.
2. Завражин С.А. Агрессивные фантазии в детском и подростковом возрасте / С. Завражин // Вопросы психологии. - 1993. - №5. - С.43.
3. Копач В.П. Особливості прояву тривожності у молодшому шкільному віці: психокорекційний ракурс / В.П. Копач // Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С.Костюка. – Том XI. – Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – Вип. 19. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2012. – С. 142-151.

Юлія Коренєва,
практичний психолог Понінківського
професійного ліцею, Хмельницька область

ВІКОВА ДИНАМІКА СІМЕЙНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ ТА ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ШЛЮБУ

Психологічна атмосфера, мікроклімат у сім'ї, стратегії спілкування справляють суттєвий вплив на розвиток внутрісімейних відносин та самоактуалізацію особистості. Разом із тим, вони можуть виступати і джерелом психотравматизації. Недостатність досліджень як теоретичного, так і прикладного характеру за різними аспектами життєдіяльності сім'ї не дає змоги правильно будувати державну політику суверенної України стосовно підтримки сучасної сім'ї. У складних економічних умовах, в яких перебуває Україна, змінюється динаміка та структура сім'ї. На кожному етапі розвитку вона має свої специфічні особливості та

типові проблеми. Сім'ї як психосоціальної системи є властивим складний комплекс стосунків та взаємозв'язків, на формування яких впливають особистісні риси членів сім'ї, соціальне оточення, звичаї, соціально-економічні умови. Дослідження, проведені соціологами та психологами, констатують стан кризи, в якій опинилася сучасна сім'я. Саме вона виявляє особливу чутливість до погіршення умов життя.

Значні зміни відбуваються в дисфункційних, нестійких сім'ях, в яких сімейні порушення, викликані дією зовнішніх факторів, а адаптаційні можливості та інші показники, які повинні були б підтримувати стабільність шлюбу, не спрацьовують. Нездатність подружжя долати кризову ситуацію при переході сім'ї з однієї стадії на іншу може бути пов'язана з психологічною несумісністю подружжя, неадекватністю вибору шлюбного партнера, нездатністю сім'ї вирішувати проблеми, з низьким рівнем соціально-психологічної адаптованості.

Тривалі дослідження, проведені А.Г.Харчевим, М.С.Мацьковським, С.В.Коваленко, Т.В.Буленко, С.В.Дворяк засвідчують, що нездатність подружжя долати кризову ситуацію при переході сім'ї з однієї стадії на іншу може бути пов'язана з психологічною несумісністю подружжя, неадекватністю вибору шлюбного партнера, нездатністю сім'ї вирішувати проблеми, з низьким рівнем соціально-психологічної адаптованості.

Над проблемами сім'ї, подружньої сумісності, стійкості шлюбно-сімейних взаємин працювали відомі вчені: С.І.Голод, Д.Кутсар, В.О.Сисенко, Л.В.Чуйко, А.Г.Харчев, Л.Я.Гозман, Б.Г.Херсонський, Д.М.Чечот, В.М.Голофаст та ін. Серед зарубіжних авторів - наступні: М.Боуен, Е.Бургес, С.Мінухін, К.Вітек; К.Лонгфеллоу, В.Сатир, Ф.Павек, М.Хант, М.Кранцлер, Е.Блекман, В.Гууд, Дж.Макдермот, Дж.Валлерштейн, Е.Глюк, Ш.Глюк, М.Кент, Р.Дрейкурс, В.Ерман, Х.Кадастик, Е.Берн, Т.Харріс, Р.Нойберт та ін.

Отже, вивчення причин незадоволеності шлюбом і сімейними відносинами на різних стадіях розвитку сімейних відносин, має велике значення для стабілізації шлюбу, його зміцнення. А в силу недостатнього вивчення даного аспекту проблеми, будь-які дослідження в цій області становлять значний інтерес. Багатьох спеціалістів в галузі сім'ї цікавили насамперед об'єктивні фактори розлучень, які, на думку авторів, не залежали від подружжя.

Найбільший інтерес дослідника виявляє вплив на стабільність шлюбу віку чоловіка та жінки в момент утворення сім'ї. За даними спеціальних демографічних досліджень, найменш стабільні шлюби, заключені як в дуже ранньому, так і в похилому віці. В першому випадку дається взнаки відсутність соціальної зрілості, економічна, в другому - досвід першого шлюбу, незадоволеність пов'язаних зі шлюбом очікувань, також складність взаємоадаптації, тому що характер людей уже сформувався і згода в сімейних відносинах досягається все з більшими зусиллями. Треба прийняти до уваги також відмінність у співвідношенні кількості перших і повторних шлюбів: серед тих, хто одружується в більш пізньому віці, частина починаючих сімейне життя не вперше, природно, більша [1; 2; 3; 4; 5].

Перше місце серед всіх причин розлучень у сучасних психологічних дослідженнях займає зрада, причому відмінності з вини чоловіків чи жінок не дуже суттєві [4; 5]. Торкаючись проблеми зради як основної причини розлучення, дослідник стверджує, що саме зрада в більшості випадків є наслідком інших причин, які ведуть, як правило, до взаємного відчуження подружжя. На другому місці по величині питомої ваги займають розбіжності характерів та інтересів. Причому відзначається постійна тенденція до зростання розлучень по вказаній причині як з вини чоловіків, так і з вини жінок. З приводу цих розбіжностей дослідники відмічають, що в подібних поясненнях подружжя має місце одна загальна основа, яка заключається головним чином в наявності негативних рис в характерах обох партнерів, таких, як: непоступливість, сварливість, дріб'язковість, які завжди призводять до перебільшення самих незначних і часто випадкових розбіжностей у поглядах бажаннях подружжя. Загалом, за розбіжностями характерів та інтересів стоїть сукупність факторів, зв'язаних з якостями характеру, темпераменту подружжя, зі спільною духовною і моральною їх культурою, з вмінням психологічно адаптуватись до способу життя і поведінки другого партнера, з вмінням провадити самоконтроль і саморегуляцію своєї поведінки. Дуже велика кількість необдуманих шлюбів як з вини чоловіків, так і з вини жінок притримується третьої позиції. Четверте місце в ієрархії причин розлучень займає алкоголізм, тобто як класична причина розлучення в шлюбі постійно займає одне з перших місць серед причин, що виникають з вини чоловіків. Особливу групу причин (п'яте, шосте, сьоме місця)

складають грубість, як безпомічність і відсутність досвіду при вирішенні конфліктних ситуацій, а також розбіжності фінансового і статевих характеристик. Інші причини розлучень не виходять за рамки 1-3%.

Сім'я є складним соціальним інститутом. Благополучність сімейних, а в першу чергу подружніх відносин - основа для нормального, щасливого життя кожної окремої людини. Розглядаючи орієнтацію подружжя на розлучення, ми, перш за все виходячи з теми і завдань нашої дипломної роботи, звертали увагу на психологічні фактори, які привели до розпаду шлюбу в тій чи іншій ситуації. Наявність соціальних факторів, які дестабілізують сімейне життя, як, наприклад: відсутність житла, мала заробітна плата одного з партнерів; незадоволеність роботою; вживання алкоголю; матеріальний розрахунок; віковий фактор, могли б компенсуватись здоровими психологічними стосунками. Якщо чоловік і жінка будуть відноситись один до одного з взаєморозумінням, старатися спільно вирішувати будь-які проблеми соціального чи матеріального характеру, правильно розподіляти обов'язки в сім'ї, максимум уваги приділяти вихованню дітей, то такі дестабілізуючі фактори, як напруженість, конфліктність, тривожність, відчуження не знайдуть свого проявлення в такій сім'ї. Подружжя буде вільно і щасливо почувати себе в шлюбі, виховувати нормальних здорових дітей, які, маючи перед очима позитивний сімейний досвід, будуть, в свою чергу, прагнути до створення нової гармонійної сім'ї.

В ході проведення емпіричного дослідження ми отримали дані, які засвідчують, що в продіагностованих подружніх парах яскраво спостерігаються негативні фактори:

1. Сімейна напруженість виявлена у 76% всіх опитаних подружніх пар.
2. Сімейна тривожність спостерігається у 64% сімей обстежуваних.
3. Відчуження виявилось у 68% опитаних.
4. В подружніх парах обстежуваних виявлено неспівпадання наступних установок:

- а) альтернатива між почуттям обов'язку і задоволеннями (88%);
- б) відношення до грошей (84%);
- в) оцінка значимості сексуальної сфери в житті подружжя (76%);
- г) відношення до кохання романтичного типу (68%);
- д) відношення до забороненості сексу (60%).

В сім'ях обстежуваних спостерігалась неузгодженість таких ролей:

- а) "Організатор сімейної субкультури" (88%);
- б) "Організація дозвілля" (83%);
- в) "Емоційний клімат" (79%);
- г) "Сексуальний партнер" (65%);

В процесі слідкування опитаних подружніх пар відсутні такі критерії:

- а) психотерапевтичність спілкування (84%);
- б) взаєморозуміння (62%)
- в) легкість спілкування (58%) + .

"Зони можливих конфліктів" знаходяться в таких сферах:

- а) проявлення автономності одним з подружжя (54%);
- б) порушення рольових очікувань (52%);
- в) прояв ревності (60%).

Зі всіх опитаних подружніх пар деструктивними виявились 44%. Загальну незадоволеність шлюбом виразили 98% всіх обстежуваних сімей. Як нам відомо, три подружні пари а числа обстежуваних (6%) вирішили не переривати шлюб. Загалом, доцільно вести мову про поняття «внутрішньосімейна детермінанта напруженості». Суть його в тому, що чим вища загальна участь чоловіка у справах сім'ї, тим нижчий рівень загальної напруженості. Поширення традиційних функцій чоловіка як годувальника і глави сім'ї з однієї сторони, а з другої, пряма його участь в повсякденних, побутових справах і поточному розподілу грошей знімають напруженість в сім'ї. З іншого боку, чим вища участь жінки в тих же справах сім'ї, тим вищий рівень загальної напруженості. Найбільш впливає на напруженість в сім'ї заклопотаність (перевантаження) дружини такими обов'язками, як здійснення великих витрат, розподіл грошей, прийняття сімейних рішень. Чим вищий рівень напруженості в сім'ї, тим частіше чоловік і жінка думають про розлучення як про захід вирішення своїх проблем. Чим вищий рівень напруженості, тим частіше розвиваються найбільш гострі форми напруженості в сім'ї - конфлікти.

Висновки. Конфліктні сім'ї - це подружні союзи, в яких між подружжям постійно знаходяться сфери, де їх інтереси, потреби, наміри і бажання приходять в зіткнення, породжуючи особливо сильні і довготривалі негативні емоційні стани. Однак, шлюбний союз може бути тривалим завдяки іншим факторам, які кріплять

шлюб, а також завдяки взаємним уступкам і компромісам. Кризова сім'я - де протистояння інтересів і потреб подружжя носить особливо різкий характер і захоплює важливі сфери життєдіяльності сім'ї. В подібних шлюбних союзах подружжя займає непримиримі і навіть ворожі позиції по відношенню один до одного, не погоджуючись ні на які уступки і компромісні рішення. До кризових шлюбних союзів відносять всі ті, які розпадаються чи знаходяться на грані розлучення. І, нарешті, проблемна сім'я - це союз, перед яким виникли особливо важкі життєві ситуації, які можуть нанести відчутний удар по стабільності даного шлюбу. Всі ці типи відзначаються несприятливими психологічним кліматом, напруженістю в шлюбних відносинах. Звідси випливає, що необхідно виділити соціально-психологічні фактори подружніх конфліктів.

Важливе завдання психології шлюбно-сімейних відносин - вивчення джерел напруженості в сімейних відносинах, сімейних конфліктів, аналіз психологічних аспектів тих хронічних непогоджень, конфліктів, сварок, які проходять до дезорганізації сімейного життя і в кінцевому результаті до розлучення. Аналізи результатів проведених досліджень можуть бути використані для психотерапевтичної, корекційної та психопрофілактичної роботи із сім'ями.

Список літератури:

1. Алешина Ю.Е. Цикл развития семьи: Исследования и проблемы // Вестник Моск. ун-та. Психология. Сер.14. - 1987. - № 2. - С.60-72.
2. Витек К. Проблемы супружеского благополучия: Пер. с чешск. / Общ. ред. и предисловие М.С. Мацковского. - М.: Прогресс, 1988. - 144 с.
3. Дружинин В.Н. Жена должна не пилить, а вдохновлять // Деловой мир. - 1995. - 2 декабря. - С.5.
4. Сатир В. Как строить себя и свою семью: Пер. с англ. - М.: Педагогика-Пресс, 1992. - 192 с.
5. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. - СПб.: Питер, 2001. - 656 с.

Вікторія Корпач,
студентка 51 групи факультету психології
СНУ імені Лесі Українки

Науковий керівник
Дарія Гошовська
к. психол. н., доцент
кафедри педагогічної та вікової психології
СНУ імені Лесі Українки

ТРИХОТИЛОМАНІЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРОЯВІВ ДЕРМАТОМАНІЇ

Актуальність дослідження. Дерматоманія (грец. derma - шкіра, mania - пристрасть, божевілля, безумство) – це непереборний потяг до самоушкодження шкірних покривів, висмикування волосся, кусання нігтів [1].

Під дерматоманіями ми розуміємо збірну групу специфічних психоневрологічних порушень, які зачіпають шкірні покриви, нігті і губи. Звичайно, є й інші розлади, при яких має місце патологія шкіри (наприклад, нейродерміти), але при дерматоманіях головним є свідоме порушення хворим своїх шкірних покривів. При дерматоманіях, зокрема, йдеться про оніхофагії (кусання і пожирання нігтів), хейломанії (кусання, ссання губ, язика), трихотиломанії (хворобливій пристрасті висмикувати у себе волосся), невротичній алопеції (зникнення волоссяного покриву голови). Дерматоманії неоднорідні не тільки за зовнішніми проявами, але і за етіологією і патогенезом: в одних випадках дерматоманії можуть розглядатися як системний невроз, в інших - як порушення потягів, у третіх - мають змішане походження, у четвертих - можуть бути проявом глибокого слабоумства чи галюцинаторно-маренового або кататоністичного розладу.

Аутодепіляція (синонім трихотиломанії) - непереборний потяг до виривання у себе волосся [1].

Трихотиломанія (від грец. trix, trichos - волосся + tillo - висмикувати + mania - пристрасть, потяг) непереборний (нав'язливий) потяг висмикувати волосся на голові або інших частинах власного тіла. Цей стан вперше було описано французьким дерматологом Ф. А. Аллопо в 1889 р. Він зробив надбанням медичної громадськості історію хвороби молодой людини, яка страждала сверблячкою волосистої частини голови. Коли свербіж ставав нестерпним, хворий в афекті жменями виривав